

HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE A VYBRANÉ OSOBNOSTI

1. Úvod do studia

Literatura – základní (viz IS STAG)

JANÁK, D. *Kapitoly z dějin sociální práce*, Opava 2012.

KODYMOVÁ, Pavla. *Historie české sociální práce v letech 1918-1948*. Praha 2013.

MUSIL, L. *Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu "sociální práce"*. *Sociální práce/Sociální práca*, 2, 2008, s. 60-79.

GEREMEK, B. *Slitování a šibenice: Dějiny chudoby a milosrdenství*. Praha 2003.

MATOUŠEK, O. a kol. *Slovník sociální práce*. Praha 2008.

Literatura – doporučená (viz IS STAG)

VEČEŘA, M. *Sociální stát - východiska a přístupy*. Praha 1996.

RÁKOSNÍK, J. *Sovětizace sociálního státu: lidově demokratický režim a sociální práva občanů v Československu 1945-1960*. Praha 2010.

MUSIL, L. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce. In: Rizika sociální práce. VII. Hradecké dny sociální práce*. Hradec Králové 2010.

TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha 2010.

MUSIL, L. *Vývoj sociálního státu v Evropě*. Brno 1996.

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha 2001.

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální péče*. Praha 2007.

Terminologie

- používaná terminologie není dodnes jednoznačná, ani u základních pojmů, jako je „sociální práce“ neexistují jednotné definice

Sociální

- (z latiny) v nejširším významu znamená „společenský“, týkající se lidské společnosti
- v užším významu označení určité stránky společenských vztahů, a sice pro společnost nežádoucích jevů, procesů, problémů a situací, jejichž řešení přesahuje síly jedince, popř. rodiny, a nelze je zajistit běžnými ekonomickými nástroji

Terminologie

Sociální systémy

- určitým způsobem uspořádané soustavy lidí (prvky systémů) a vztahů mezi nimi, počínaje rodinou a konče státem, resp. nadstátními mezinárodními organizacemi
- **fungování systémů - na základě pravidel a norem osvojených v procesu *socializace* se v nich vytvářejí *sítě vzájemných vztahů a vazeb, jejichž členěním vznikají *sociální struktury* a dochází k rozdělování *sociálních rolí*, čímž se vytváří *sociální řád****
- zajišťují pomoc lidem, kteří se nemohou na společenském životě, práci i distribuci adekvátně podílet - důležitá funkce **integrační (rodina, stát) a *solidaritní či vzájemnostní (sociální pomoc, sociální služby aj.)***

Terminologie

Společenská solidarita

- základ sociálních aktivit, je udržována **sdílením norem a zvyklostí** ze spol. života, náboženství a tradice, společným jazykem, prostředím, propojením individuálních a skupinových zájmů atd.

Dar

- jeden ze způsobů **konstituování spol. a skupinové solidarity** v primitivních společnostech

Terminologie

sociální politika

- širší pojetí (dle I. Tomeše) - soustavné a cílevědomé **úsilí jednotlivých subjektů o změnu nebo o udržení a provozování (fungování) svého či jiného státního, samosprávného nebo nestátního sociálního systému**
- **cílem** soc. politiky je podle I. Tomeše „**sociální ochrana** obyvatelstva v nezbytném, společensky uznaném rozsahu“

Terminologie

sociální politika

- **užší pojetí** – dle přístupů, např.:
 - ▣ součást hosp. politiky zaměřená na opatření v oblasti nezaměstnanosti, mzdového vývoje a sociálního zabezpečení
 - ▣ vytváření podmínek omezující příčiny sociální nerovnováhy
 - ▣ redukce na sociální zabezpečení a péči o závislé osoby či skupiny obyvatelstva

Terminologie

sociální ochrana

- **systematická snaha o odstranění obtížných životních podmínek** vedoucích k ekonomické a sociální nouzi, které nedokážou jednotlivci odstranit ani s pomocí rodiny či sousedů

sociální pomoc

- **pomoc poskytovaná „občanům ve stavu nouze k uspokojování jejich potřeb v nezbytném či přiměřeném rozsahu“**
- tento pojem **nahradil** starší termín „**chudinská péče**“ představující jednu z nejstarších forem státní pomoci potřebným lidem

Terminologie

sociální péče

- **uspokojování objektivně uznávaných sociálních potřeb občanů dávkami a službami** na základě kodifikace všeobecných sociálně politických opatření,
- dle O. Matouška zahrnuje sociální a zdravotní pojištění, státní podpory, sociální pomoc a sociální služby

sociální správa

- **soubor institucí a organizací, které poskytují sociální ochranu**

sociální zaopatření

- **nárokové peněžité dávky** poskytované na základě zákona nebo smlouvy bez předchozí „koupě“ nebo stanovených „hranic potřebnosti“

Terminologie

sociální pojištění

- institucionální systém pojištění občana pro případ budoucí pojistné události

sociální služba

- jednak **poskytování sociální péče určitým konáním** (činností) ve prospěch jiné osoby nebo sociálního subjektu, státními, nebo nestátními subjekty, jednak „**sociální práce** (odborná činnost profesionálních pracovníků) ve prospěch lidí v sociální nouzi“

Terminologie

Sociální práce v užším a širším pojetí

- V. Novotná a V. Schimmerlingová považují sociální práci za „**vědecky fundovanou odbornou disciplínu, která speciálními pracovními metodami zajišťuje provádění péče o člověka na profesionálním základě**“, přitom se opírá o řadu vědeckých poznatků z různých disciplín a aplikuje je v praxi
- v **užším pojetí** ji chápou jako **záměrnou, připravenou a přímou práci s klientem, popř. skupinou či komunitou**, s cílem stanovit sociální diagnózu a provádět sociální terapii, v širším přístupu zahrnuje i sociálně technická opatření, především poskytování služeb a dávek sociální péče, interdisciplinární spolupráci i administrativní postupy

Terminologie

sociální práce

- podle definice O. Matouška je sociální práce „**společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů** (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti aj.)“, opírající se „jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu.“

Terminologie

paradigmata sociální práce dle P. Navrátila

- **terapeutické paradigma** (terapeutická pomoc) považuje za hlavní faktor sociálního fungování duševní zdraví a pohodu, sociální práce je terapeutickou intervencí, přičemž důraz je kladen na komunikaci a vytváření vztahu
- **reformní paradigma** klade důraz na sociální rovnost, požaduje společenské změny a zaměřuje se na podporu spolupráce a solidarity uvnitř společenských skupin jako nástroje k získání většího vlivu na vlastní životy (tzv. zmocňování, *empowerment*) i zvýšení podílu na tvorbě a změně společenských institucí
- **poradenské paradigma** je založeno na sociálně-právní pomoci, za rozhodující pro sociální fungování považuje schopnost zvládat problémy a mít přístup k potřebným informacím službám, přičemž sociální práce je „jedním z aspektů sociálních služeb“

Předmět dějin sociální práce

- **praktická sociální práce v minulosti, která patří do oblasti sociální péče v užším pojetí**, tj. poskytování různých peněžitých a věcných dávek včetně dávek sociální pomoci a potřebných sociálních služeb
- **přesahy do oblasti sociální správy** státní i soukromé a sociální zákonodárství
- **dobová státní a soukromá sociální politika**
- **náboženské, filozofické a etické základy společenské solidarity, teoretické sociální myšlení** v podobě názorů a úvah a představ o řešení sociálních problémů v rámci různých disciplín, od sklonku 19. století pak vlastní teoretické základy, přístupy, koncepce práce a školy interdisciplinárního charakteru i souvisejících vědních oborů, především z oblasti psychologie, sociologie a ekonomie

Dva základní principy pro vývoj sociální politiky (resp. sociální péče a práce)

paternalismus

- vychází ze slova **pater= latinsky otec**
- označuje vztah mezi dvěma subjekty (osobami, ale i státy, oblastmi či ekonomickými subjekty), z nichž jeden přistupuje ke druhému z nadřazené, ale současně otcovské a chránící pozice. Paternalismus se vyznačuje přesvědčením nadřazené osoby, že ona sama ví, co je pro podřízenou osobu nejlepší. Jde o přesvědčení a z něho vycházející politiku, že jedinci sami nedokáží poznat, co je pro ně dobré, a je třeba jim správné postoje, jednání či názory uložit, předat či "vnutit"
- dle I. Tomeše **základ pro systém sociální péče o občany v autokratických systémech**

Dva základní principy pro vývoj sociální politiky (resp. sociální péče a práce)

paternalismus

- vyvinul se při vzniku **prvních despotických států** z rodové solidarity ovládané náčelníkem
- v řeckých státech, republikánském i císařském Římě – **klientský systém**
- principy přetrvávají i ve středověku v **rámcí lenních vztahů** mezi pánem, jeho vazaly a poddanými
- v 17. – 18. st. osvícenský absolutismus **státní paternalismus**
- v nedemokratických režimech 20. st. **neopaternalismus**
- v liberálních demokraciích se paternalismus přetvářel do moderní podoby např. při péči o zaměstnance v podnicích

Dva základní principy pro vývoj sociální politiky (resp. sociální péče a práce)

filantropie

- antika – prokazování dobra panovníkem
- základní princip sociální péče ve středověku
- charakter **dobrovolné sousedské či mezilidské výpomoci**
- nemá systematický charakter, je neinstitucionální, individualizovaná a dobrovolná
- spojena s křesťanstvím, má charitativní charakter
- od 17. století **institucionalizace**, přechod na stát
- v **sociálním liberalismu 18. – 19. st. v podobě státní chudinské péče, pracovních zákonů, životního a sociálního pojištění**

Členění historických zdrojů sociální politiky dle K. Pince

- zásahy státu regulující pracovní podmínky, pracovní zákony
- institut veřejného chudinství
- instituty vzájemné pomoci ohrožených osob – svépomocná sdružení, bratrstva, spolky, atd.
- zabezpečení skupin a osob, o které má veřejná moc zvláštní zájem – péče o vysloužilé vojáky, později státní byrokracii apod.

Požadavky na seminární práci

- Viz sylabus v IS STAG
- Rozsah 6-8 normostran
- Musí obsahovat: životopis osobnosti, jeho názory a konkrétní podíl a vliv na sociální práci

Témata seminárních prací 2015/2016

- Sdělit vybrané téma na sekretariátu děkana **nejpozději do 4. 3. 2018** (elektronicky, případně přinést soupis s nahlášenými jmény studentů)
- témata se nesmí opakovat

Temata seminarnich praci 2015/2016

- Arnold Toynbee
- Alice Salomon
- Bertha Reynolds
- Saul Alinsky
- Eileen Younghusband
- Carl Rogers
- Jane Jacobs
- John van Hengel
- Sherry Arnstein

Temata seminarnich praci 2015/2016

- Michael Lipsky
- Paulo Freire
- Joel Fischer
- Ann Hartman
- Charles Murray
- Dorothy Day
- Thomas Merton
- Ilse Arlt

Temata seminarnich praci 2015/2016

- Juan Luis Vives
- Andrzej Frycz Modrzewski
- Domingo de Soto
- Juan de Medina de Robles
- Cristobal Pérez de Herrera